

<http://www.turansam.com>

TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2022; Ay: Mart; Cilt: 14/KIŞ, Sayı: 53
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed & Refereed Journal; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2022; Month: March; Volume: 14/WINTER, Issue: 53
DOI: <http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041>; WEB: <http://www.TURANSAM.com>

İÇİNDEKİLER

(1)

Prof. Dr. Sebahattin BEKTAŞ
İDARİ YARGI KARARLARININ İŞLEVSİZLEŞMESİ
DEFICIENCY OF ADMINISTRATIVE JURISDICTIONS
SAYFA 11

(2)

Prof. Dr. Sebahattin BEKTAŞ
TÜRK YÜKSEKÖĞRETİMİNİN REORGANİZASYONU
REORGANIZATION OF TURKISH HIGHER EDUCATION
SAYFA 15

(3)

Prof. Dr. C. Gazi UÇKUN; Öğr. Gör. Orkun KONAK
ÖZEL GÜVENLİK ve KORUMA MESLEK YÜKSEKOKULLARINDA
ALAN İLE İLGİLİ YAPILAN AKADEMİK ÇALIŞMALAR
ACADEMIC STUDIES RELATED TO THE FIELD IN PRIVATE
SECURITY and PROTECTION VOCATIONAL SCHOOLS
SAYFA 20

(4)

Marzhan ATEM; Prof. Dr. Yücel GELİŞLİ
THE QUALITY OF SCHOOL TEXTBOOKS AS A FACTOR IN
IMPROVING THE QUALITY OF EDUCATION
FAKTÖR OLARAK EĞİTİMİN KALİTESİNİ ARTIRMADA OKUL
DERS KİTAPLARININ KALİTESİ
SAYFA 27

(5)

Matanat MAMMADOVA; Prof. Dr. Belgin AYDINTAN

<http://www.turansam.com>

TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches

TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2022; Ay: Mart; Cilt: 14/KIŞ, Sayı: 53

TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed & Refereed Journal; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2022; Month: March; Volume: 14/WINTER, Issue: 53

DOI: <http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041>; WEB: <http://www.TURANSAM.com>

**ÖRGÜTSEL STRESİN ÖRGÜTSEL VATANDAŞLIK DAVRANIŞI
ÜZERİNDE ETKİSİNDE, ÖRGÜTSEL SOSYALLEŞMENİN ARACILIK
ROLÜ, AZERBAIJAN'DA BİR UYGULAMA**
**INTERMEDIATE ROLE OF ORGANIZATIONAL SOCIALIZATION IN
THE EFFECT OF ORGANIZATIONAL STRESS ON ORGANIZATIONAL
CITIZENSHIP BEHAVIOR, AN APPLICATION IN AZERBAIJAN**
SAYFA 34

(6)

Doç. Dr. Ömür KOÇ

MİNYATÜR ANLATILARI İLE ERZURUMLU İBRAHİM HAKKI
IBRAHİM HAKKI OF ERZURUM WITH HIS MINIATURE NARRATIVES
SAYFA 42

(7)

Doç. Dr. Dilara AMİRASLANOVA; Öğr. Gör. Roya GURBANOVA
İŞLETMEDE KURUMSAL YÖNETİMİ İYİLEŞTİRME YOLLARI
WAYS TO IMPROVE CORPORATE GOVERNANCE IN BUSINESS
SAYFA 55

(8)

Doç. Dr. Ensar YILMAZ

**ATATÜRK DÖNEMİ KÜLTÜR/SANAT ALANININ YAPISAL
GÖRÜNÜMÜ**
**STRUCTURAL APPEARANCE OF CULTURE/ART FIELD IN ATATURK
PERIOD**
SAYFA 60

(9)

Doç. Dr. Lale MAHMUDOVA; Doç. Dr. Lale VELİYEVA
EKONOMİK GÜVENLİK SİSTEMİNDEKİ YENİLİKLER
INNOVATIONS IN THE ECONOMIC SECURITY SYSTEM
SAYFA 68

(10)

Doç. Dr. Nebiye KONUK KANDEMİR
BİR MESLEK ORGANİZASYONU ÖRNEĞİ OLARAK AHİLİK
ANLAYIŞI: MESLEK AHLAKI VE GRUPLAR
**AKHI APPROACH AS AN EXAMPLE OF VOCATIONAL
ORGANIZATION: PROFESSIONAL ETHICS AND GROUPS**
SAYFA 73

<http://www.turansam.com>

TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2022; Ay: Mart; Cilt: 14/KIŞ, Sayı: 53
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed & Refereed Journal; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2022; Month: March; Volume: 14/WINTER, Issue: 53
DOI: <http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041>; WEB: <http://www.TURANSAM.com>

(11)

Doç. Dr. Ramil QULİYEV

KÜRESEL EKONOMİDE KURUMSAL SOSYAL SORUMLULUK
CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY IN THE GLOBAL ECONOMY
SAYFA 85

(12)

Doç. Dr. Samire MERDANOVA

İLYAS EFENDİYEV'İN "ATAYEV AİLESİ" OYUNUNUN DİLİNDE
AİLE TARZI
FAMILY STYLE IN THE LANGUAGE OF ILYAS EFENDİYEV'S PLAY
"ATAYEV FAMILY"
SAYFA 94

(13)

Dr. Öğr. Üyesi Halit HAMZAOĞLU

ULUSLARARASI İLİŞKİLERDE HOBBSÇU PERSPEKTİF: TEORİK
BİR DEĞERLENDİRME**
HOBBSIAN PERSPECTIVE IN INTERNATIONAL RELATIONS: A
THEORETICAL EVALUATION
SAYFA 100

(14)

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim Bora ORAN

ULUSLARARASI EKONOMİK KRİZLERİN YANSIMALARI & COVID-
19 ve II. DÜNYA SAVAŞI ETKİLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI
REFLECTIONS OF INTERNATIONAL ECONOMIC CRISES &
COMPARISON OF COVID-19 and II. WORLD WAR IMPACTS
SAYFA 108

(15)

Dr. Öğr. Üyesi Nihat DEMİRTAŞ; Ufuk Cem RAY

HATAY MUTFAĞI YÖRESEL YEMEKLERİNİN TURİZM İŞLETME
BELGELİ LOKANTA MENÜLERİNDE KULLANIMI: ANTAKYA
ÖRNEĞİ¹
THE USE OF HATAY CUISINE IN TOURISM BUSINESS CERTIFIED
RESTAURANT VARIETIES: ANTAKYA EXAMPLE
SAYFA 115

¹ Bu makale, 25-27 Haziran 2019 tarihinde Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi tarafından düzenlenen 3. Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Sempozyumunda sunulan bildiri esasında hazırlanmıştır.

<http://www.turansam.com>

TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2022; Ay: Mart; Cilt: 14/KIŞ, Sayı: 53
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed & Refereed Journal; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2022; Month: March; Volume: 14/WINTER, Issue: 53
DOI: <http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041>; WEB: <http://www.TURANSAM.com>

(16)

Dr. Öğr. Üyesi Recep YILDIRGAN

**ETNİK ÇEŞİTLİLİKTEN GELEN SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL
MİRAS UNSURLARININ TURİZME KAZANDIRILMASINDA DİJİTAL
ERİŞİLEBİLİRLİK ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME; SAKARYA
ÖRNEĞİ**

***AN EVALUATION ON DIGITAL ACCESSIBILITY IN BRINGING
INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE ELEMENTS FROM ETHNIC
DIVERSITY TO TOURISM: THE EXAMPLE OF SAKARYA***

SAYFA 126

(17)

Dr. Öğr. Üyesi Tunçay ÖZDEMİR

**COĞRAFYA BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN ALT YAPI DÜZEYLERİNE
BİR BAKIŞ; İĞDIR ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ(2019-2020)**

***AN OVERVIEW OF THE INFRASTRUCTURE LEVELS OF STUDENTS
OF THE DEPARTMENT OF GEOGRAPHY; AN EXAMPLE OF İGDIR
UNIVERSITY(2019-2020)***

SAYFA 136

(18)

**Arş. Gör. Humay MERDANLI; Dr. Öğr. Üyesi Rövşen MEMMEDOV
MAX FRİSCH ve FREDRİCH DÜRRENMATT ESERLERİNDE**

PARALELLER

PARALLELS IN MAX FRISCH and FREDRICH DÜRRENMATT WORKS

SAYFA 142

(19)

Dr. Öğr. Üyesi Bülent DURAN

12-14 YAŞ GRUBU TENİS ve BASKETBOL SPORCULARININ

SÜREKLİ DİKKAT BECERİLERİNİN KARŞILAŞTIRMASI

***COMPARISON OF 12-14 AGED TENNIS and BASKETBALL PLAYERS'
CONTINUOUS ATTENTION SKILLS***

SAYFA 148

(20)

Dr. Öğr. Üyesi Aslıhan İĞDIR AKARAS

<http://www.turansam.com>

TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches

TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2022; Ay: Mart; Cilt: 14/KIŞ, Sayı: 53

TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed & Refereed Journal; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2022; Month: March; Volume: 14/WINTER, Issue: 53

DOI: <http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041>; WEB: <http://www.TURANSAM.com>

**GÖÇ ve GÜVENLİK İLİŞKİSİ KONUSUNDA YAPILMIŞ AKADEMİK
ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZİ**
**BIBLIOMETRIC ANALYSIS OF ACADEMIC STUDIES ON MIGRATION
and SECURITY RELATIONSHIP**

SAYFA 153

(21)

Dr. İlaha VƏLİYEVƏ
SƏDİ SANİ QARABAĞI YARADICILIĞINDA “XƏLVƏTİLİK”
TƏRİQƏTİNİN İZLƏRİ
TRACES OF “KHALWATI” ORDER IN WORKS OF SADI SANI
GARABAGHI

SAYFA 165

(22)

Dr. Hasan YAKUT
İSLÂM HUKUKUNA GÖRE ÖLÜMLÜ TRAFİK KAZALARINA
İLİŞKİN HÜKÜMLER
PROVISIONS REGARDING FATAL TRAFFIC ACCIDENTS ACCORDING
TO ISLAMIC LAW

SAYFA 171

(23)

Dr. M. Fatih DEMİRDAĞ
DİNDAR BİREYLERDE BOŞ ZAMAN KÜLTÜRÜ ÜZERİNE NİTEL BİR
ÇALIŞMA
A QUALITATIVE STUDY ON LEISURE CULTURE IN RELIGIOUS
INDIVIDUALS

SAYFA 188

(24)

Dr. Sinan ARI; Hafize DOĞAN
KAPSAYICI EĞİTİM TEMELİNDE HAYAT BİLGİSİ DERSİ
KAZANIMLARINDA ve KİTAPLARINDA FARKLILIKLARA SAYGI
DEĞERİNİN İNCELENMESİ
INVESTIGATION OF THE VALUE OF RESPECT FOR DIFFERENCES IN
LIFE STUDY COURSE OUTCOMES and BOOKS ON THE BASIS OF
INCLUSIVE EDUCATION

SAYFA 192

(25)

<http://www.turansam.com>

TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches

TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2022; Ay: Mart; Cilt: 14/KİŞ, Sayı: 53

TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed & Refereed Journal; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2022; Month: March; Volume: 14/WINTER, Issue: 53

DOI: <http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041>; WEB: <http://www.TURANSAM.com>

Öğr. Gör. Aytac RÜSTƏMLİ

**FƏRHAD ZEYNALOV: TÜRK DİLLƏRİNİN QRAMMATİKASI və
ZƏRFİN TƏDQIQI**

**FARHAD ZEYNALOV: GRAMMAR OF TURKISH LANGUAGES and
ENVIRONMENTAL STUDY**

SAYFA 201

.....
(26)

Öğr. Gör. Hicran KÖÇERLİ

**TARIMSAL YENİLİK SÜREÇLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR
KALKINMA GEREKLİLİKLERİNE UYARLANMASI**

**ADAPTATION OF AGRICULTURAL INNOVATION PROCESSES TO
SUSTAINABLE DEVELOPMENT REQUIREMENTS**

SAYFA 208

.....
(27)

Arş. Gör. Dr. Sudan ALTUN

**METİNLERARASILIK BAĞLAMINDA ORHAN PAMUK'UN KAR
ROMANI**

**THE NOVEL OF KAR BY ORHAN PAMUK IN THE CONTEXT OF
INTERTEXTUALITY**

SAYFA 214

.....
(28)

Rahiba ALİYEVA

**CULTURAL HERITAGE OF AZERBAIJAN IN THE UNESCO WORLD
HERITAGE LIST**

**AZERBAYCAN KÜLTÜR MİRASI UNESCO DÜNYA MİRASI
LİSTESİNDE**

SAYFA 221

.....
(29)

Abdirahman Takow FİDOW

**THE ROLE OF IMPLEMENTATION OF ANTI-CORRUPTION
MECHANISMS ON SOCIAL DEVELOPMENT IN BANADIR REGION,
SOMALIA**

**YOLSUZLUKLA MÜCADELE MEKANİZMALARININ SOSYAL
KALKINMADA UYGULANMASININ ROLÜ, SOMALI'NIN BANADIR
BÖLGESİNDE**

SAYFA 228

.....

<http://www.turansam.com>

TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches

TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2022; Ay: Mart; Cilt: 14/KİŞ, Sayı: 53

TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed & Refereed Journal; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2022; Month: March; Volume: 14/WINTER, Issue: 53

DOI: <http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041>; WEB: <http://www.TURANSAM.com>

(30)

Anıl Müge SEYREKBASAN

**KÜRESELLEŞMENİN KAMU YÖNETİMİNDE YARATTIĞI
DÖNÜŞÜMÜN BİR YANSIMASI OLARAK: YÖNETİŞİM**

***THE TRANSFORMATION CREATED BY GLOBALIZATION IN PUBLIC
ADMINISTRATION AS A REFLECTION: GOVERNANCE***

SAYFA 236

(31)

Emil ƏZİZOV

**R. AKHUNDOVA ve M. MAMEDOV'UN SAHNELEDİĞİ “YEDİ
GÜZEL” BALESİNİN KOMPOZİSYON ÖZELLİKLERİ**

***COMPOSITIONAL FEATURES OF THE BALLET “SEVEN BEAUTIES”
STAGED BY R. AKHUNDOVA and M. MAMEDOV***

SAYFA 247

(32)

Emre AK

**RUSYA ve AVRUPA AŞIRI SAĞI ÜZERİNE BİR İNCELEME
A STUDY ON RUSSIA and THE EUROPEAN FAR RIGHT**

SAYFA 251

(33)

Gunel MAMMADOVA

**RESEARCH ON GENDER PROBLEM IN AZERBAIJANI LANGUAGE
AZERBAYCAN DİLİNDE CİNSİYET SORUNU ARAŞTIRMASI**

SAYFA 259

(34)

Natiq HÜSEYNOV

**YAPAY ZEKA BANKACILIĞI: FINANS SEKTÖRÜNDE YAPAY ZEKA
DÜZENLEMESİNE PROAKTİF BİR YAKLAŞIM**

***ARTIFICIAL INTELLIGENCE BANKING: A PROACTIVE APPROACH TO
ARTIFICIAL INTELLIGENCE REGULATION IN THE FINANCE
INDUSTRY***

SAYFA 263

(35)

Omar MOTAHAR

<http://www.turansam.com>

TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches

TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2022; Ay: Mart; Cilt: 14/KİŞ, Sayı: 53

TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed & Refereed Journal; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2022; Month: March; Volume: 14/WINTER, Issue: 53

DOI: <http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041>; WEB: <http://www.TURANSAM.com>

***THE IMPACT OF THE TRIBAL ENTITY and ITS CLASH WITH THE
STATE ON THE TRANSFORMATION OF THE YEMENI STATE TO A
FAILED STATE***

**YEMEN DEVLETİNİN BAŞLANGIÇ DEVLETİNE DÖNÜŞÜMÜNDE
AŞIRI BİRLİK VE DEVLET İLE ÇATIŞMASININ ETKİSİ**

SAYFA 272

(36)

Özlem AKBUDAK

**DOĞU TÜRKİSTANLI KAZAK TÜRKLERİ TARAFINDAN
TÜRKİYE'DE KURULAN SİVİL TOPLUM ÖRGÜTLERİ ve BUNLARIN
FAALİYETLERİ: KAZAK TÜRKLERİ EĞİTİM ve ARAŞTIRMA
DERNEĞİ ÖRNEĞİ**

**NON-GOVERNMENTAL ORGANIZATIONS FOUNDED IN TURKEY BY
KAZAK TURKS FROM EASTERN TURKISTAN and THEIR ACTIVITIES:
THE CASE OF THE KAZAK TURKISH EDUCATION and RESEARCH
ASSOCIATION**

SAYFA 277

(37)

Dr. Samir ALLAHVERDİYEV

**DEVELOPMENT OF INNOVATIVE INFRASTRUCTURE IN
AZERBAIJAN**

AZERBAYCAN'DA YENİLİKÇİ ALTYAPININ GELİŞTİRİLMESİ

SAYFA 289

(38)

Tareq Abdulatif Abdullah MOTAHAR

**THE UAE FOREIGN POLICY TOWORD MIDDLE EAST AFTER ARAB
SPRING**

ARAP BAHARI SONRASI BAE DIŞ POLİTİKASI

SAYFA 294

(39)

Yasemen GARAKOYUNLU MAHMUDOVA

**UYGARLIK KAVRAMLARI: SÜRDÜRÜLEBİLİR GELİŞME,
YÜZLEŞME, UNİVERSEUM, PLUVERSİUM, METAUYGARLIK
THE CONCEPTS OF CIVILIZATION: SUSTAINABLE DEVELOPMENT,
CONFRONTATION, UNIVERSEUM, PLUVERSİUM,
METACIVILIZATION**

<http://www.turansam.com>

TURAN-SAM: TURAN Stratejik Araştırmalar Merkezi * TURAN-CSR: TURAN Center for Strategic Researches
TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Yıl: 2022; Ay: Mart; Cilt: 14/KIŞ, Sayı: 53
TURAN-CSR International Scientific, Peer-Reviewed & Refereed Journal; p-ISSN: 1308-8041, e-ISSN: 1309-4033; Year: 2022; Month: March; Volume: 14/WINTER, Issue: 53
DOI: <http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041>; WEB: <http://www.TURANSAM.com>

SAYFA 304

(40)

Öğr. Gör. Shalala MAMMADOVA; Samira SEYİDOVA
İŞLETMEDE STRATEJİK PLANLAMANIN UYGULAMA YOLLARI
WAYS OF IMPLEMENTATION OF STRATEGIC PLANNING IN
OPERATION

SAYFA 320

(41)

Dr. Öğr. Üyesi Kübra Deren EKİCİ
TÜRK DEVLETLERİ TEŞKİLATI ve TARİHÇESİ
ORGANIZATION OF TURKISH STATES and ITS HISTORY

SAYFA 325

(42)

Dr. Öğr. Üyesi Pınar ŞAHİN
ABDALLIK GELENEĞİ ve GÜNÜMÜZ ABDALLARI
USALITY TRADITION and CONTEMPORARY ABDALS

SAYFA 329

(43)

Prof. Dr. Hasan LATİF
UZAKTAN ÇALIŞANLARIN YÖNETİMİ
MANAGING REMOTE EMPLOYEES

SAYFA 336

(44)

Prof. Dr. C. Gazi UÇKUN, Öğr. Gör. Orkun KONAK
ÖZEL GÜVENLİK EĞİTİMİNDE RİSK ve RİSK YÖNETİMİ
THE RISK and RISK MANAGEMENT IN PRIVATE SECURITY
EDUCATION

SAYFA 340

(45)

Abdullah YÜKSEL
FRANCHİSE SÖZLEŞMESİ ve İSLAM'DAKİ HÜKMÜ
THE FRANCHISE AGREEMENT and ITS PROVISION IN ISLAM

SAYFA 344

(46)

(27)

Arş. Gör. Dr. Sudan ALTUN¹⁵²

METİNLERARASILIK BAĞLAMINDA ORHAN PAMUK’UN KAR ROMANI
THE NOVEL OF KAR BY ORHAN PAMUK IN THE CONTEXT OF INTERTEXTUALITY

ÖZ

Sözün varlığından bu yana insanoğlu hep bir anlatım ihtiyacı duymuştur. İlk zamanlar bu sözlü olsa da yazının icadıyla hem sözlü hem de yazılı olarak günümüze kadar devam etmiştir. Aziz Nesin’in belirttiği gibi “Güneş altında söylenmedik söz yokmuş.” Metnin, kendinden önceki sözlü ve yazılı metinlerle dolaylı ya da dolaysız yakınlık, benzerlik veya karşıtlık ilişkileri içerisinde olması buradan kaynaklanmaktadır. Postmodernizm merkezli bu çalışma Orhan Pamuk’un Kar isimli romanının Metinlerarasılık yönünden kısa bir incelemesi olarak hazırlanmıştır. Bu makalede öncelikle metinlerarasılık tanımlamalarından yola çıkarak kitabın özeti ve metinlerarasılık öğelerinin bulunduğu kısımlar saptanmaya çalışılmıştır. Orhan Pamuk’un bu romanında kurduğu metinlerarasılık okuyucuyu göndergelerle farklı kaynaklara yönlendirmiştir.

Anahtar kelimeler: Orhan Pamuk, Kar, postmodernizm, metinlerarasılık, roman, edebiyat.

ABSTRACT

Since the existence of the word, human beings have always felt the need for an expression. Although this was verbal at first, it continued until today both orally and in writing with the invention of writing. As Aziz Nesin puts it, “There was no word that was not said under the sun.” The fact that the text has direct or direct affinity, similarity or contrast with the oral and written texts before it is due to this. This postmodernism-centered study has been prepared as a short review of Orhan Pamuk’s novel Kar named in terms of intertextuality. In this article, firstly, based on the definitions of intertextuality, the summary of the book and the sections containing the intertextuality elements were tried to be determined. The intertextuality established by Orhan Pamuk in this novel has directed the reader to different sources with the referents.

Keywords: Orhan Pamuk, Kar, postmodernism, intertextuality, novel, literature.

¹⁵² T.C. Kafkas Üniversitesi; Fen-Edebiyat Fakültesi Kafkas Dilleri ve Edebiyatları Bölümü Gürcü Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı; sudancetinkaya2010@hotmail.com; Orcid ID: 0000-0003-0227-4219

GİRİŞ

“Okurun doğumu,
yazarın ölümü pahasına gerçekleşmelidir.”¹⁵³
(Barthes)

Postmodernizm ve Metinlerarasılık

Postmodernizmin, etkili olduğu alan, yazıdır; çünkü postmodernist düşünürler, her türlü metni, Postmodernizmin tartışma alanı olarak kabul ederler. Postmodern sanatın roman alanında büyük değişimlere neden olduğunu söylemek; Postmodernizmin yeniliğini açıklamak için yeterli değildir. Metnin, kendinden önceki metinlerle dolaylı ya da dolaysız yakınlık, benzerlik veya karşıtlık ilişkileri içerisinde olması, şiirde/edebiyatta gelenekten yararlanma yöntemi olarak metinlerarasılık kavramını söz konusu eder.¹⁵⁴ Bir metnin içinde başka bir metin ya da metinlerin varlığını inceleyen yöntem olan metinlerarasılık, postmodern edebiyat kuramının yazınsal eleştiriyeye kazandırdığı önemli bir yöntemdir. Bu yöntem, geleneğin zenginliğinin edebiyata kattığı derinliğin farkında olmayı ve böylece kavramlar arasındaki ilişkileri çözümleyebilmeyi mümkün kılar.

Gürsel Aytaç metinlerarasılığı “ister edebî ister teknik hiçbir metnin dışı kapalı olmadığı görüşüyle edebî metin dokusuna hem edebiyat alanından, hem de başka alanlardan metin parçaları katılabileceğinin, böylece de dilin bütüncül bir deney (universalexperiment) olma niteliğinin ortaya konması”¹⁵⁵ olarak tanımlar. Bahtin’in diyalogsallaşma kuramının bir süre sonra Julia Kristeva aracılığıyla 1970’lerde metinlerarasılık kavramıyla güncellik kazandığını belirten Aytaç¹⁵⁶, bu kavramı açıklamak için Kristeva’nın “Her metin bir alıntılar mozayığı üzerine kuruludur, her metin, bir başka metnin sindirilmesi (absorption) ve dönüşümüdür (transformation)”¹⁵⁷ sözünü hatırlatır.

¹⁵³ ROSENAU, Pauline Marie, Post-Modernizm ve Toplum Bilimleri (Çev: Tuncay Birkan), Ark Yayınları, Ankara, 1998, s.55.

¹⁵⁴ Geleneksel malzemeden yararlanmak, onu yeniden üretmektir ve bu üretimin sonu yoktur. Dolayısıyla, kültürlerin günümüze ait ya da daha eski yazılı/sözlü/görsel sanat ürünleri arasında metinlerarası ilişkilerden yani “çok anlamlılık/çok seslilik” denebilecek farklı alanlara açılabilir olma özelliğinden söz etmek mümkündür: “Söylemlerin iç içe geçtikleri, yapıtların üst üste gelerek birbirleriyle karıştıkları” (Aktulum 2000: 7) çok katmanlı bir dokudur bu. Alıntı, gönderge/gönderme, anırtırma, yansıma, kolaj, yeniden yazma gibi çeşitli yöntemleri vardır. Metinlerarasılık, bir eserle başka eserler arasındaki bağ olarak düşünüldüğünde; şiirden romana, tiyatrodan sinemaya, resimden mimariye ve hatta müziğe kadar çok geniş bir kullanım alanı bulur. Kuram olarak kaynağını M. Bakhtin’in söyleşimcilik teorisinden alan, J. Kristeva’nın buna dayanarak kavramı oluşturup tamamlamasıyla kapsamı çizilen metinlerarası ilişkiler R. Barthes, M. Riffaterre, G. Genette, U. Hebel, G. Allen, M. Orr gibi araştırmaların konuyla ilgili bilimsel katkılarıyla bugünkü konumuna gelmiştir. Her metin açık ya da kapalı olarak başka metinlerle çok boyutlu birliktelik göstergeleri kurduğu için, bir söylem de başka bir söylemin ilham kaynağı olabilir. Bakhtin bunu, “içerisinde farklı bakış açılarının, dünya görüşlerinin, eğilimlerin kesiştiği, bir araya geldiği ve birbirinden ayrıldığı yer” (Aktulum 2000: 28) şeklinde dile getirmiştir. Yapılan üretimler aslında hep bir yeniden üretimdir ve bu dönüşüm işlemi her bağlamda yeni bir anlam alanı yaratır. Metnin daha önceki metinlerin dokusu içerisine girmesi, içeriğini bu kültürel veya tarihi yansılardan aldığı bir ifadesidir. Söz konusu olan eski metinlerin taklidi veya olduğu gibi yeni metne alınması değil, bağlam değiştirerek özerk bir konuma getirilmesidir. Kristeva bu durumu, “her metin bir alıntılar mozaiği gibi oluşur, her metin kendi içinde başka bir metnin eritilmesi ve dönüşümüdür” (Aktulum 2000: 41) görüşüyle açıklar. Metinselaşkınlık tabirini kullanan Genette ise kavramı, “metni açık ya da kapalı bir biçimde öteki metinlerle ilişki içine sokmak” (Aktulum 2000: 82) olarak ifade eder. Metinlerarasılıktaki çoğulcu metin yapısı, silik ya da belirgin birtakım göndermelerle dili yeniden dağıtan bir üretkenlik sahası meydana getirir. “Metin her an ve hangi taraftan alınırsa alınsın işler. Yazıldıktan sonra bile işlemeyi ve bir üretim sürecini devam ettirmeyi sürdürür” (Aktulum 2000: 56) diyen Barthes, her an geriye çevrilebilen bu dönüşümün hiçbir zaman başlangıcı ve sonu olmayacağını vurgulamaktadır. Öte yandan, bir metin ortaya çıktıktan sonra metin tüketicinin kültürel kodu, bilgi birikimi ve bu birikimden yararlanma yeteneğine bağlı olarak metin üreticiden tamamen bağımsız işleyen bir süreç başlar. O sırada alıcının metinlerarasılığı kavramadaki tutumu önemlidir. Riffaterre bu durumu, “okurun kendinden önce ya da sonra gelen bir yapıtla başka yapıtlar arasındaki ilişkiyi algılaması” (Aktulum 2000: 61) olarak adlandırır. Alıcının metinde yakaladığı her ipucunun verdiği hazla kendini hep daha yeni bir ortamda bulması, anlamsal zenginlik yoluyla türlerarası bir ilişkinin kapılarını aralayarak onu çok katmanlı bir kullanım alanına sürüklemektedir.

¹⁵⁵ AYTAÇ, Gürsel, Genel Edebiyat Bilimi, Say Yayınları, İstanbul, 2003, s. 354.

¹⁵⁶ Age., s.209.

¹⁵⁷ KRISTEVA, Julia, Semiotiké, Paris, 1969, s. 348.

Bizim edebiyatımızda Postmodernist eğilimler 1960 ve sonrasında görülmeye başladığı kabul edilir¹⁵⁸; ama gerçek anlamda Postmodernizmden bahsedebileceğimiz dönem, aslında 1980 ve sonrasıdır. Postmodernizmin, yukarıda ısrarla üzerinde durulduğu şekliyle, bir modernizm eleştirisi olduğunu düşündüğümüzde, Cumhuriyet tarihi içindeki siyasal ve sosyal değişiklikler, tetikleyici konumundadırlar. Türk siyasetindeki iniş-çıkışlar, ülkemizde de modernizm eleştirisini gündeme getirirler. Postmodernizmin, üst-anlatının içini boşaltmaya yönelik olan temel kuralının popülerleşmesinden önce yazılan romanlar, çoğunlukla protagonistin hikâyesini anlatan romanlardır. 1980 sonrasında özellikle toplumun apolitikleştirilmesiyle birlikte, modernizm eleştirisi hat safhaya ulaşabilmiştir. Bu dönemde, popüler kültürün yükselişe geçtiğini ve geleneksel değerlerin yokolmaya başladığını veya gereksiz yerlerde şişirildiğini, toplumsal bir depresyona itilmeye başladığımızı görüyoruz. Modernizmin kitle iletişim araçlarının hâkimiyetle kontrolünü kaybetmesi, bizim toplumumuzu batıdan daha geç bir zamanda yakalamıştır. Ve yine batıda görüldüğü gibi, azınlıkların, feminizmin anlatılarının yükselmeye başladığı dönem, bu dönemdir.

Türk edebiyatında Postmodernizm tartışmalarının, çoğunlukla yeni eserlerin etrafında toplandığını görüyoruz. Tabii bir de, postmodernizmin anlaşılmasından kaynaklanan, yeni her şeyi modern-sonrası veya postmodern olarak algılayan yorumlar da bulunmaktadır. Oysa postmodernizmin en önemli özelliği, bir ardıl olmasıdır; bu da modernizm aşamasının tam anlamıyla gerçekleşmesinden sonra ortaya çıkabilir. Bunun yanında, modernizmin içinde pek çok avangard yaklaşım olduğunu da göz önünde tutmak gerekir. Daha da önemlisi, bir metnin postmodern olduğunu, yorumlayarak açıklayabilmek için; yukarıda da defalarca belirtilen yapısökümcü okumanın uygulanması gerekmektedir. Bu durumda, yapısökümle bir bütün olan ve postmodernist özelliklerin çoğunu içinde barındıran bir metnin postmodern olduğunu söyleyebiliriz. Ama bu noktada da yeni bir sorunla karşılaşmak mümkündür: Bir yöntem belirlemek, hatta yöntemin belirlenebiliyor olması bile modernist bir tavır olacaktır. Türk romanında modernizm aşamasının tam olarak bittiğini ve kesin bir postmodern döneme geçildiğini söylemek, bir hayli güçtür. Bunun yerine, modernist Türk romanı içinde postmodernist öğeleri barındıran romanlar olduğunu söylemek, daha uygundur.

Postmodernistler, üst-anlatıları, misyonu, bilgi vermeyi reddeder ve modernizmin edebî alandaki her türlü yaklaşımını, özellikle de elitist yapısını eleştirirken; aslında kendileri de bir entelektüel elitist yapıya, gizli bir üst-anlatıyla seslenmektedirler. Okur önemlidir, okurun metinden çıkaracağı sonsuz sayıda yorum önemlidir, ama dikkat edilecek olursa, okurun önceki okumaları da önemlidir. Metnin söylediğinin dışındaki imâları ayrıştıracak olan okur da belirli bir kesimi oluşturmaktadır.

Orhan Pamuk ve Kar

Türk romanının postmodernizm tartışmalarının merkezinde, Orhan Pamuk bulunur. Pamuk'un belirgin modern-karşıtı tavrı ve gizli ironisi, eserlerini çok-okunur ve çok-tartışılır kılar. Kişisel tavırlarıyla da postmodernizmi destekler göründüğünü de söylemek gerekir.

2002 yılında yayımlanan Kar romanının siyasal bir roman olduğunu belirten Orhan Pamuk, yapıtın aşk izleği boyutuna da dikkat çekiyor.¹⁵⁹ Romanı, asal konusu siyaset olsa da, izleksel bağlamda çok katmanlılığı dikkate alındığında, Türkiye'nin siyasi ve sosyoekonomik sorunlarını yansıtmaya çalışan, kendisine Cumhuriyet gazetesinde politik yorumlar yapan Taner tarafından geçici basın kartı verilen¹⁶⁰ "gazeteci" Ka'nın, sözü edilen siyasi kaos içindeki öyküsü olarak düşünebiliriz. Romanın çok katmanlılığına koşut olarak, insanın, yaşamayı değil yalnızca ölmeyi düşleyebildiği, her şeyin yoksul ve umutsuz olduğu Kars şehrinin hikâyesi diye algılayabiliriz.¹⁶¹

¹⁵⁸ ECEVİT, Yıldız, Türk Romanında Postmodernist Açılımlar, İleişim Yay., İstanbul, 2016, s. 65-67.

¹⁵⁹ Milliyet gazetesinin 17 Ocak 2002 tarihli Kültür&Sanat dergisi (Murathan Mungan ile söyleşi).

¹⁶⁰ PAMUK, Orhan, Kar, İletişim Yayınları, 1. baskı, İstanbul, 2002, s. 14 . Kar romanıyla ilgili tüm göndermeler ve doğrudan yapılan alıntılar bu 1. baskıdan yapılacaktır ve metin içinde sayfa numarasıyla verilecektir.

¹⁶¹ KAYA, Mümtaz, Orhan Pamuk'un Kar Romanını İmgeleriyle Okumak, Frankofoni, S. 24, s. 351-363, Hacettepe Üniversitesi FDE, Ankara, 2012.

Roman, okuru gerçek ile kurgu arasında ikilemde bırakır nitelikte yazılmıştır. Kimi zaman Kars sokaklarında son derece sahici bir atmosferde başkişinin peşinden sürüklenen okur, kimi zaman da insan aklını zorlayacak manzaralarla baş başa bırakılmıştır. Yazarın Türkiye'nin küçültülmüş bir örneğini oluşturmak isterken gerçekle kurmaca arasında tercihini kurmaca âlemden yana kullanması kaçılmaz olmuştur. Orhan Pamuk'un Kar romanındaki asıl amacı, savunucusu olduğu kendi ideolojik görüşleri doğrultusunda çözümler sunmak değil; farklı çevrelerin yani ötekinin de sesine, görüşüne eşit mesafede durmak ve varlığını göstermektir. Aynı zamanda önceki romanlarında da yaptığı gibi öncü denemeler de yapmaktadır.

Siyasal bir roman olduğunu düşündüğümüz Kar romanı, belirtildiği üzere siyasal çözümler sunan, güdümlü bir roman değildir. Bu nedenle geleneksel siyasal romanlardan farklı, modern ve postmodern romanların kulvarlarında dolaşan “siyasal bir roman” özelliğini taşımaktadır.

Romanın Kısa Özeti

Kar romanı, Türkiye’de siyasal açıdan toplumun kutuplaştığı 1990’lı yıllarda Kars’ta yaşanan olayları konu edinir. Roman, Kars’ta geçen üç günlük bir zamanı ve bu üç günden dört yıl sonra, arkadaşı Ka’nın şiir defterinin akıbetini araştıran romancı Orhan’ın Frankfurt ve Kars’ta geçirdiği birkaç günlük kısa zaman dilimlerini anlatmaktadır. Her biri özel başlıklı kırk dört bölümden oluşan romanın olay anlatımı genellikle kronolojik olarak ilerlemekle birlikte, kronolojik çizgide kimi zaman dalgalanmalar görülür. Anlatıcı olayların sonucunu, merak unsuru zedelenir kaygısı taşımadan, okuyucuya mütemadiyen ifşa eder. Ayrıca bazı bölümlerde olay akışı aniden kesilerek, başka bir mekân ve bambaşka bir zaman (Aksiyonel olayların sona erdiği, dört yıl sonra Frankfurt’ta Ka’nın ölümünden sonra yaşananlar gibi.) anlatılmaya başlanır. Daha sonra anlatıcı, olay akışını anlatmaya kaldığı yerden devam eder. Bütün bu parçalı olay örgüsüne rağmen, Kar; karmaşık, takibi çok zor bir olay örgüsüne de sahip değildir. Modern ve postmodern romanların kullandığı olay zamanında geriye dönüş ve ileri sıçramaların görüldüğü romanın olay kurgusu, postmodernist bir üstkurmaca yapının yanında, çoğunlukla kronolojik olay anlatımı nedeniyle modern roman anlayışının özelliklerini de taşıdığı söylenebilir.

Kar Romanında Metinlerarasılık

Metinlerarasılık, bütün metinlerde görülebilecek klasik bir özellik olmasına rağmen, postmodernizmde, önceki dönemlerden farklı olarak, yeni bir gerçeklik arayışının parçası olmuştur. Önceki metinler, oyun veya sadece anlamsızlık için yeni metin içinde kullanılabilir. Daha da ileri gidilerek, postmodernist yazarın önceki metinleri, hatta metin kişileri ile yeni anlatı arasında bağ kurulabilir.

Orhan Pamuk, romanlarında metinlerarası öğeleri büyük bir yoğunlukla kullanmaktadır. Pamuk’un bu tutumunda, yeni yazar kavramı ile ilişki olduğu söylenebilir. Metinlerarasılığı en yoğun kullanan dünya yazarlarından biri olan Umberto Eco gibi Pamuk da, romanını kurgularken yıllarca araştırma yaparak, önceki metinlerle bağ kurmayı tercih etmektedir. Pamuk’un, Eco gibi yazdığının düşünülmesinin nedeni de budur. Aslında aradaki bağ, yöntem bağıdır. Pamuk, daha önce kaleme almış olduğu kitaplarına göndermeler dışında farklı kaynaklarla da metinlerarasılığı kullanmayı yeğlemektedir.

Kar’ın hemen başlangıcında özne Ka, İpek’le buluşmaya giderken, bir Peppino di Capri şarkısı olan Roberta’yı duyar¹⁶². Bu şarkı, roman boyunca beş defa karşımıza çıkacaktır. Bu arada da kendini, “hayalini kurduğu kadınla buluşmaya giden bir Turganyev kahramanı”¹⁶³ gibi görmektedir. İkinci olarak “Açık bir kapıdan, kadın çorapları, makaralar, boya kalemleri, pil ve kaset satan bir dükkânın içinden çocukluğunda kış sabahları amcasının arabasıyla Boğaz’a gezmeye gittikleri vakit radyodan dinlediği Peppino di Capri’nin bir şarkısını, "Roberta"yı işitti ve içinde yükselen duygusallığı yeni gelen bir şiir zannederek önüne çıkan ilk çayhaneye girdi, ilk boş masaya oturup kalemını defterini çıkardı”¹⁶⁴. Ka, Turgut Bey’i Bildiriye Katmaya Çalışıyor bölümünün girişinde, “Peppino di Capri’nin "Roberta"sını işittiği küçük çorapçı-kırtasiyeci-kasetçi

¹⁶² A.g.e., s.18.

¹⁶³ A.g.e., s.18.

¹⁶⁴ A.g.e., s.56.

dükkânına girip çatık kaşlı soluk yüzlü tezgâhtar delikanlıya Necip'in Kadife'ye yazdığı mektupları sayfa sayfa vererek fotokopilerini çekti”¹⁶⁵ tekrardan şarkıyı anımsıyor. İpek'le buluştukları o özel anda yatağa dönerek ona sarılır ve “Peppino di Capri'nin ‘Roberta’ adlı çok eski bir parçasını çalıyordu. Nereden bulmuşlar onu?”¹⁶⁶ sorar. Son olarak Ka ile İpek oteldelerken “Halitpaşa Caddesi'ne düşüncesizce sapıp tuhafiyeci dükkânında Peppino di Capri'nin "Roberta"sının gene çaldığını işittikten hemen sonra hüngür hüngür ağlamaya başlamıştı”¹⁶⁷ aynı şarkı geçer.

Kar'da Kur'an'dan ayetlere isimler veya içerikler bazında göndermeler bulunur. Okul müdürünün öldürüldüğü sahnede katil, kadınların başlarını örtmeleri ile ilgili, Nur Sûresi otuz birinci ayete gönderme yapar “Eğer Allah'tan korkuyorsan Sayın Profesör Nuri Yılmaz ve Kuranı Kerim'in Allah'ın sözü olduğuna inanıyorsan sayın hocam, o zaman bana Nur suresinin o güzelim otuzbirinci ayeti kerimesi hakkında ne düşündüğünü de söyle bakalım.”¹⁶⁸ Yine aynı konuşmada Ahzap Sûresi'nin de ismi geçer “Hocam, afedersiniz, Allah'ın sözü olan Kuranı Kerim'in Ahzap ve Nur surelerinde çok açık bir şekilde belirtildiği halde üniversite kapılarında zulmettiğiniz bu kızların çilesi vicdanınızı sızlattı mı?”¹⁶⁹ Teslime'nin intiharıyla ilgili konuşan Kadife de, Nisa Sûresi 29. Ayet'e “Çünkü Nisa suresinin yirmi dokuzuncu ayeti kerimesi intiharı çok açık bir dille yasaklar” ve “Kuranı Kerim'in Nisa suresi ‘kendinizi öldürmeyiniz’ buyurmuştur, evet”¹⁷⁰ diyerek göndermeler yapar.

Lacivert, Ka ile konuşurken, Şehnâme'deki Rüstem Hikâyesi'ni alıntılar. Aynı zamanda bu hikâyeyi yorumlayarak, üstkurmaca oluşturur. Şehnâme'deki hikâyeyle Oedipus ve Macbeth'i de karşılaştıran Lacivert, dolayısıyla bu metinlere de gönderme yapar. “En azından bin yıllık bu hikâye Firdevsi'nin Şehname'sindendir. Bir zamanlar Tebriz'den İstanbul'a, Bosna'dan Trabzon'a milyonlarca insan bu hikâyeyi bilir ve onu hatırlayıp hayatlarının anlamını anlardı. Bugün Batı'da Oedipus'daki baba katilliliğini, Macbeth'in taht ve ölüm saplantısını düşünenler gibi. Ama şimdi Batı hayranlığı yüzünden herkes unuttu bu hikâyeyi. Eski hikâyeler ders kitaplarından çıkarıldı. Bugün Şehname'yi İstanbul'da satın alacağın bir kitapçı bile yok! Neden?”¹⁷¹ diyerek serzenişte bulunur ve böylece metinlerarası ilişki meydana gelir. İpek de daha sonradan Lacivert'in Şehnâme ile ilgili hikâyeler anlattığından “Bir çocuk gibi oyundan, hayallerden hoşlanır, taklitler yapar, Şehnameden, Mesneviden hikâyeler anlatır, içinden arka arkaya çeşit çeşit insan çıkar”¹⁷² şeklinde bahsedecektir.

Ka, İslam ile ilgili bildiklerini düşünürken, tüm bilgisini Anthony Quinn'in başrolünde oynadığı Çağrı filminden öğrendiğini “ ‘İbadet etmekten çok diğer hizmetçi kadınlarla buluşup görüşmek için. Onlar namaz saatini bekleyip uzun uzun dedikodu ederlerken ben çocuklarla halıların üzerinde yuvarlanıp oynardım. Okulda, bizi tokatlayarak, perçemimizden tutup kafamızı tahta sıranın üzerinde açık duran ‘din’ kitabına vurarak fatihayı ezberleten hocanın gözüne girmek için bütün duaları çok iyi ezberledim, İslam hakkında okullarda öğretilen her şeyi öğrenmişim, ama hepsini unutmuşum. Bugün sanki İslam hakkında tek bildiğim şey, Anthony Quinn'in başrolünü oynadığı Çağrı adlı film,’ dedi Ka gülümseyerek”¹⁷³ bölümünde belirtir. Böylece, filme gönderme yapmış olur.

Kar'da, metnin içinde de metinlerarası ilişkiler vardır. Ka, oturduğu kahvehanenin duvarında gördüğü şiirleri not defterine yazarak, daha sonra kendi şiirlerinde kullanır¹⁷⁴. Sunay Zaim de kendi oyunlarında söylediği sözleri, gerçek hayatta kullanırken, bu metinlerarası alıntının farkına, Ka varır¹⁷⁵. Sunay Zaim'in tiyatro ve tarihle ilgili görüşleri, Hegel'e gönderme yapılarak belirtilir: “Tarih ile tiyatronun

¹⁶⁵ A.g.e, s.132.

¹⁶⁶ A.g.e, s.146.

¹⁶⁷ A.g.e, s.199.

¹⁶⁸ A.g.e., s.22.

¹⁶⁹ A.g.e, s..23

¹⁷⁰ A.g.e, s.61 ve 225.

¹⁷¹ A.g.e, s.43.

¹⁷² A.g.e, s.202.

¹⁷³ A.g.e, s.73.

¹⁷⁴ A.g.e, s.72.

¹⁷⁵ A.g.e., s.77.

aynı malzemeden yapıldığını ilk Hegel fark etmiştir¹⁷⁶. Zaim, oyunlarını metinlerarası ilişkiler kullanarak kurgulamakta, onları birer kolaj-metin haline getirmektedir. Son oyunu da, bir İngiliz oyunu olan İspanyol Trajedisi'nden uyarlanmış, aynı zamanda da Brecht'in Sezuan'ın İyi İnsanları'ndan etkilenecek yazılmıştır¹⁷⁷. Bu oyunun orijinali, başka metinlerde de önceki-metin olarak etkili olmuştur. Zaim'in açıklamalarına göre, Shakespeare'nin Hamlet'i, bu oyundan "araklanmış[tır]"¹⁷⁸.

Kitapta da açıklandığı gibi, Necip ve Fazıl isimleri, Necip Fazıl'a göndermedir "Seni gördüğüme çok sevindim," dedi Necip. "Şiir mi yazıyorsun? Sana ateist diyen arkadaşlarım için özür dilerim. Hayatlarında ilk defa bir ateist görüyorlar. Ama aslında sen ateist de olamazsın, çünkü çok iyi bir insansın"¹⁷⁹ Necip ve Fazıl isimleri kitapta çoğu yerde geçmektedir. O'nun isminden etkilenen İslamcı gençler, kendilerine takma isim olarak bu isimleri benimserler.

Millet Tiyatrosu'nda oynanan oyunun adı, "Vatan Yahut Tüban"tır. Bu isim, Namık Kemal'in Vatan yahut Silistire'sinin yansınmasıdır. Buna benzer bir gizli gönderme de, Ka'nın Fazıl'a söyledikleridir: "Sen düşünüyorsan o var demektir"¹⁸⁰. Decartes'in "Düşünüyorum, o halde varım" sözlerinin değişime uğramış bu halinin, Orhan Pamuk'tan önce de benzeri şekillerde kullanıldığını belirtmekte yarar var.

Kar'daki en dikkat çekici metinlerarası ilişki, yazar Orhan'ın tamamen Orhan Pamuk kimliğine bürünerek, Kara Kitap'a gönderme yapmasıdır: "Kara Kitap'ta sözünü ettiğim erken Cumhuriyet yapısı, taştan güzelim istasyon binası yıkılmış, yerine çirkin ve beton bir şey yapılmıştı"¹⁸¹.

Yukarıdaki örnekler çerçevesince Kar'da, metinlerarasılık ögesinin olduğunu ve bu ögeyi yoğunlukla kullanıldığını söylemek mümkündür.

SONUÇ

Postmodern, sınırların yok olmaya başladığı, kapitalizmin bütün insanlığı yalnızca bir "tüketici kitlesine dönüştürdüğü", maddeselliğin özneleştiği bir tarihsel kesittir. İçinde zıtlıklar ve çoğulculuğu, birbirleriyle sürtüşme yaşatmaksızın barındırır. Postmodernite, bir dönemin adıdır ve bu dönemde, insanın akıl yürütüp, bilime dayanarak özgürleşip, yüceceği bağıntıları ciddi bir biçimde sorgular. Postmodernist romanda, kurmaca metinlerle (roman, şiir, öykü, drama, mit, vs...) nesnel ve kanıtlanabilir metinler (yazılı belge, tarih, mektup, eleştiri, bilimsel yayın, vs...), birbirlerinin sınırlarından içeri girer. Her şey, bir metindir. Postmodernist edebiyat, kısa öyküler ve karışık parçalardan oluşur. Bu tutum, söylemlerin iç içe geçmesiyle birlikte "çokseslilik" kavramı doğar ve bununla da yeni bir metin tanımına ulaşılır. Böylece, romanda, büyük anlatı, nehir-roman, bildungsroman devri kapanarak, küçük anlatıların yolu açılır¹⁸² "Metinlerarasılık Bağlamında Orhan Pamuk'un Kar Romanı" isimli çalışmamızda Çağdaş Eleştiri Kuramları çerçevesince Postmodernlik ve Metinlerarasılık bağlamında inceleme yapılmıştır.

Makalede Postmodernizme giriş yapılarak Metinlerarasılık kavramına ve içeriğine Kubilay Aktulum'un tanımlamasını dipnotta belirterek, alana dair kısa bilgi verilmek istenmiştir. Gürsel Aytaç'ın tanımlamasının ardından Türk Edebiyat'ında Postmodernizm ve Metinlerarasılık'a kısa giriş yapılarak Orhan Pamuk'un Kar romanı ve incelemesine geçilmiştir. Metinlerarasılık, bütün metinlerde görülebilecek klasik bir özellik olmasına rağmen, postmodernizmde, önceki dönemlerden farklı olarak, yeni bir gerçeklik arayışının parçası olduğundan çalışmamızın temelini oluşturmuştur. Kar'da da iç içe geçmiş farklı söylemler, çoklu dünyalar ve marjinal gerçeklik, üstkurmaca, modernist doğruların yerine geçen yazarın

¹⁷⁶ A.g.e., s.109.

¹⁷⁷ A.g.e., s.186.

¹⁷⁸ A.g.e., s.188.

¹⁷⁹ A.g.e., s.57.

¹⁸⁰ A.g.e., s.119.

¹⁸¹ A.g.e., s.238.

¹⁸² ONURAL, Ece, Orhan Pamuk'un Romanlarında Postmodernist Ögeler, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, 2006, s.165.

mitleri, postmodernist özne ya da anti-karakter, okurun yükselişi, mekan ve zamanda yenilik, çoğulculuk zıtlıkların birarada kullanımı ve metinlerarasılık öğeleri yoğun olarak görülmüştür.

KAYNAKÇA

1. AKTULUM, Kubilay, Metinlerarası İlişkiler, Öteki Yayınevi, Ankara, 2000.
2. AYTAÇ, Gürsel, Çağdaş Türk Romanı Üzerine İncelemeler, Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2016.
3. AYTAÇ, Gürsel, Genel Edebiyat Bilimi, Say Yayınları, İstanbul, 2003.
4. AYTAÇ, Gürsel, Karşılaştırmalı Edebiyat Bilimi, Doğu Batı Yayınları, Ankara, 2016.
5. BALCI, Metin, Orhan Pamuk Romanlarında Modern ve Postmodern Unsurların Mukayesesi Yüksek Lisans Tezi, Aksaray, 2019.
6. ECEVİT, Yıldız, Türk Romanında Postmodernist Açılımlar, İletişim Yayınları, İstanbul, 2016.
7. ECEVİT, Yıldız, Orhan Pamuk’u Okumak “Kafası Karışmış Okur ve Modern Roman”, İletişim Yayıncılık, İstanbul, 2004.
8. KAYA, Mümtaz, Orhan Pamuk’un Kar Romanını İmgeleriyle Okumak, Frankofoni, S. 24, s. 351-363, Hacettepe Üniversitesi FDE, Ankara, 2012.
9. KRISTEVA, Julia, Semitiké, Paris, 1969, s. 348.
10. MORAN, Berna, Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 3, İletişim Yayınları, İstanbul, 2003.
11. ONURAL, Ece, Orhan Pamuk’un Romanlarında Postmodernist Öğeler, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli, 2006.
12. ÖZDEMİR, Gülseren, Metinlerarasılık Bağlamında İhsan Oktay Anar Romanlarının Geleneksel Anlatı Türleriyle İlişkisi, (Bu bildiri Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsünün 19-25 Nisan tarihleri arasında İzmir’de düzenlediği II. Türk Dünyası Kültür Kongresinde sunulmuştur.)
13. ÖZTEKİN, Özge, Modern Türk Şiirinde Geleneği Yeniden Üreten Bir Şair: Nâzım Hikmet ve Metinlerarasılık, Edebiyat Fakültesi Dergisi / Journal of Faculty of Letters Cilt/Volume 25 Sayı/Number 1 (Haziran /June 2008).
14. PAMUK, Orhan, Kar, İletişim Yayınları, 1. baskı, İstanbul, 2002.
15. ROSENAU, Pauline Marie, Post-Modernizm ve Toplum Bilimleri (Çev: Tuncay Birkan), Ark Yayınları, Ankara, 1998.
16. Milliyet gazetesinin 17 Ocak 2002 tarihli Kültür&Sanat dergisi (Murathan Mungan ile söyleşi).